

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

УДК 316.4:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2024.101.1>

Е. І. ЛОПУШНЯК

аспірант факультету соціології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПІЗНАВАЛЬНІ СТИМУЛИ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗПОДІЛУ ВЛАДИ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті здійснено аналіз та охарактеризовано зміст основних пізнавальних стимулів концептуального розвитку соціальної технології розподілу влади демократичного суспільства. Підкреслено, що новітнім процесам демократизації суспільного життя притаманні специфічні соціальні суперечності, які загалом відображують труднощі практичного розв'язання проблеми підвищення ефективності діяльності політичних інститутів державної влади та активного залучення громадян до участі громадян у політичному житті. Аргументовано, що прогресивним чинником розвитку сучасних демократичних суспільств є розподіл політичної влади на функціонально автономні інституціональні системи законодавчої, виконавчої та судової влади. Важливим інструментальним засобом такого розподілу, як конструктивного чинника новітніх прогресивних соціальних та політичних перетворень демократичних суспільств є соціальна технологія розподілу влади, яка розробляється, впроваджується та транслюється як ефективний спосіб здійснення організаційного та управлінського впливу на соціальні та політичні явища та процеси. Автором звернута увага та констатовано, що наукові підходи та спроби вчених створити систему знань щодо змісту соціальної технології розподілу влади загалом свідчать про дискусійний характер специфічних наукових проблем, успішне дослідження яких доцільно розглядати як вагомий пізнавальні стимули концептуального розвитку соціальної технології розподілу влади. Надані докази, що такі дискусійні проблеми загалом відображують потреби в конкретизації пізнавального змісту поняття «соціальна технологія», визначення пізнавальної специфіки та цільової спрямованості політичних технологій та аргументації фундаментального статусу соціальної технології розподілу влади як формуючої технології організації та розвитку соціально-політичного порядку демократичного суспільства в умовах глобалізації та постіндустріальної модернізації.

Ключові слова: соціальні технології, політичні технології, суспільство, політичні інститути, демократія, демократичне суспільство, політична влада, соціальна технологія розподілу влади.

Постановка проблеми. Інноваційні тенденції розвитку сучасної цивілізації засвідчують, що саме демократичні індустріальні та постіндустріальні суспільства сьогодні визначають долю історичного прогресу людства. Однак сам процес демократизації суспільного життя загалом характеризується певною складністю, що пов'язано з певними суперечностями необхідності постійного розширення участі громадян у політичному житті своїх країн та практичними потребами підвищення ефективності функціонування політичних інститутів державної влади, які якраз і повинні дієво сприяти розвитку політичної та громадянської активності. Відомо також, що демократичний суспільний устрій є неможливим без розподілу владних інститутів на функціонально автономні інституціональні системи законодавчої, виконавчої та судової влади. Однак наукова проблема полягає у тому, що наявні концептуальні уявлення щодо змісту соціальної технології такого розподілу загалом свідчать про дискусійний характер важливих концептуальних питань, пов'язаних з потребами: 1) уточнення пізнавального статусу поняття «соціальна технологія», 2) визначення пізнавальної специфіки, цільової спрямованості та смислової обумовленості політичних технологій, 3) здійснення наукового обґрунтування соціальної технології інституціонального розподілу влади як фундаментальної формуючої соціальної технології соціально-політичного порядку демократичного суспільства. Вочевидь, що спеціалізоване дослідження означених питань є важливими пізнавальними стимулами концептуального розвитку соціальної технології розподілу влади демократичного суспільства.

Отже, **мета статті:** здійснити аналіз та охарактеризувати зміст основних пізнавальних стимулів концептуального розвитку соціальної технології розподілу влади демократичного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити що у працях вітчизняних та іноземних вчених проблематика дослідження специфіки соціально-технологічної діяльності у сфері політики загалом характеризується як актуальний науковий напрямок розвитку сучасних соціальних наук. Водночас у працях останнього часу В.І. Судакова [8], А.П. Горбачика [2], Б. Лейбетседер [17], Бр. Латура [16] та інших вчених підкреслюється наукова значущість досліджень концептуальної специфіки соціальних технологій як певного типу сучасної науково-пізнавальної та практичної діяльності. Зокрема, підкреслена важливість уточнення змісту поняття «соціальна технологія» та розробки нової моделі класифікації соціальних технологій відповідно специфіки їх застосування у різних сферах суспільного життя. Так у колективній монографії “Соціальні технології: заради чого? яким чином? з яким результатом?” [7] надані докази щодо аргументованої важливості дослідження специфіки соціальних технологій в політичній сфері демократичного суспільства та представлена модель класифікації політичних технологій локальної практичної спрямованості. Однак поза

увагою вчених залишилось питання визначення концептуальних засад фундаментальних соціальних технологій, які безпосередньо націлені на формування та розвиток системи інститутів політичної сфери демократичних суспільств, до яких доцільно віднести: 1) технології захисту державного суверенітету та державної безпеки та 2) технологію інституціонального розподілу влади. Необхідно зазначити, що у працях С. Гантінгтона [1], Ж. Мере [4], Д. Норта, Дж. Волліса, Б. Вайнгста [6], Р. Даля [13], С. Макеева [3], В.І. Судакова та В.В. Лапіної [9] аргументована наукова значущість подальшої розробки соціальної технології інституціонального розподілу влади, оскільки саме ця технологія націлена: 1) на стабільне забезпечення зв'язків громадян з інститутами законодавчої, виконавчої та судової влади, 2) на створення механізмів протидії корупції та узурпації влади, 3) на стимулювання політичної громадянської активності. Водночас у працях Дж. Фішкіна [14], Фр. Фукуями [15], Р. Рейча [18], П. Мейсона [5], а також і вітчизняних соціологів [12] фіксуються і певні труднощі концептуального розвитку соціальної технології інституціонального розподілу влад, оскільки в новітніх умовах глобалізації та постіндустріальної модернізації відбуваються якісні соціальні зміни, на які інститути державної влади та досі реагують доволі аморфно – це зміни політичної свідомості та поведінки громадян, зростання впливу на політичне життя транснаціональної олігархії, посилення глобальних нерівностей та міжнародної, міграції, поява та поширення гібридних війн. Саме тому і процесів демократизації України актуальними стають подальші наукові пошуки концептуального розвитку соціальної технології інституціонального розподілу влади.

Виклад основного матеріалу. Насамперед важливо зазначити, що сьогодні найбільш виразною інноваційною тенденцією новітнього розвитку наявної системи соціальних наук є значне посилення уваги науковців до досліджень технологічного потенціалу соціогуманітарного знання саме як засобу конструктивного і прогресивного практичного перетворення різноманітних об'єктів соціального пізнання. Інструментальним засобом таких конструктивних і прогресивних соціальних перетворень, як відомо, слугують різноманітні соціальні технології які, розробляються, впроваджуються та транслюються як ефективні способи здійснення певного організаційного та управлінського впливу на соціальні явища та процеси. Необхідно підкреслити що соціальні технології є результатом особливої спеціалізованої соціально-технологічної діяльності, яка має свою специфіку.

По-перше, необхідно зазначити, що *соціально-технологічна діяльність є засобом модернізації (вдосконалення) суспільного життя та підвищення ефективності взаємодій індивідуальних та колективних суб'єктів у економічній, політичній та соціокультурній сферах конкретного суспільства*. Саме така загальна специфічна ознака цієї діяльності засвідчує про її особливу суспільну місію та соціальне

призначення. Вочевидь, що соціально-технологічна діяльність не є засобом створення нових знарядь праці, створення нових штучних матеріалів, освоєння нових джерел енергії та ін.

По-друге, важливо враховувати, що *соціально-технологічна діяльність є інструментом оперативного реагування на актуальні соціальні зміни та якісні суспільні трансформації*. І ця діяльність загалом існує і здійснюється у різних формах, а саме: а) розробки, б) впровадження, та в) трансляції (трансферу) ефективно дієвих соціальних технологій. Важливо враховувати, що процесам розробки, впровадження, та трансляції (трансферу) соціальних технологій притаманні певні суперечності, які також певним чином характеризують специфіку соціально-технологічної діяльності. У даному зв'язку доцільно підтримати дослідницьку позицію багатьох вчених, що, що головні причини суперечливого характеру соціально-технологічної діяльності загалом обумовлюються складними структурними та динамічними характеристиками суспільного устрою (соціального порядку) конкретних соціумів, а також полісуб'єктивним характером взаємодій та комунікацій між людьми.

Важливо зазначити, що сам технологічний вплив та такі взаємодії та комунікації може бути різним – руйнівним або стримуючим, формуючим стабілізуючим та стимулюючим соціальні зміни прогресивного характеру. Саме тому соціальні технології об'єктивно мають різну суспільну спрямованість, а це є причиною появи специфічних суперечностей, пов'язаних з процесом впровадження та застосування певної соціальної технології, оскільки індивіди та різні групи людей, що мають свої специфічні потреби та інтереси можуть чинити їй свідомий опір.

На дану обставину слід звернути увагу, оскільки при спробах визначення змісту поняття «соціальна технологія» вченими як правило робиться акцент на ідентифікації саме тих сутнісних ознак даного поняття, які загалом відображують цільову спрямованість та соціальне призначення певної соціальної технології, а також характеризують деякі важливі процедурні аспекти професійних дій соціального технолога як суб'єкта технологізації. Як ілюстрацію, доцільно навести доволі типову дефініцію, взятую із досі авторитетного енциклопедичного видання: «ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНА – упорядкована сукупність процедур та операцій за допомогою яких реалізується певний соціальний проект або конкретна цілераціональна ідея перетворення (реорганізації, модернізації або вдосконалення) соціальної реальності» [11, с. 636].

Примітно також, що у даному визначенні по суті формується погляд на соціальну технологію як на спеціалізований раціональний інструмент конструктивного соціального перетворення шляхом активного впровадження проєктів «реорганізації, модернізації або вдосконалення» об'єктивних та суб'єктивних реалій життя людей як соціальної

реальності. Близьке за змістом визначення поняття «соціальна технологія» також пропонують Ю.П. Сурмін та М.В. Туленков у навчальному посібнику «Теорія соціальних технологій»: «*Соціальна технологія – це певний спосіб здійснення людської діяльності, яка спрямована на досягнення суспільно значущих цілей. Сутність його способу полягає у раціональному розчленуванні цієї діяльності на процедури та операції з їх наступною координацією і синхронізацією*» [10, с. 13].

Вочевидь, що наведені концептуальні тлумачення поняття «соціальна технологія» потребують певної критичної оцінки. Оскільки, як підкреслює В.І. Судаков [8], соціальні технології реально можуть мати не лише прогресивну гуманну спрямованість, але водночас можуть свідомо застосовуватись як інструмент антигуманного впливу на різноманітні процеси життєдіяльності людей.

Саме тому, як вважає А.П. Горбачик, необхідно спеціально досліджувати причини різної цільової спрямованості соціальних технологій. Вчений, зокрема, констатує: «Соціальні технології використовують для просування ідей, для об'єднання людей, для роз'єднання людей, для інформування людей, для дезінформації (маніпуляції інформаційної) людей, для співпраці (управління спільним майном, прийняття рішень колективних) тощо. Особливістю соціальних технологій є те, що вони застосовують фундаментальне наукове та експертне знання для вирішення певних соціальних проблем. Як правило, мова йде про використання соціологічного знання (теорій, пояснень, методів, експертизи тощо) для вирішення практичних проблем» [2, с. 44].

Варто також вказати, що у працях західних соціологів наводяться аргументи та докази, що суперечливі відмінності цільової спрямованості та смислової обумовленості соціальних технологій можна пояснити тим, що люди далеко не завжди схвально сприймають зміст навіть прогресивних соціально-технологічних нововведень (як певних соціоінженерних пропозицій та рішень) та демонструють своє критичне ставлення до них, оскільки у своєму повсякденному житті ці люди активно використовують різноманітні апробовані та більш надійні технологізовані форми традиційного соціального досвіду, який вони активно засвоюють в процесі соціалізації. Тому суперечливе поєднання традиційних та інноваційних соціальних технологій, на думку австрійської дослідниці Б. Лейбетседер, є причиною загальної невизначеності змісту поняття «соціальна технологія». Зокрема, у статті «Критичний розгляд поняття «соціальна технологія» [17] вона також підкреслює, що спроби вчених дати наукове визначення змісту даного поняття доволі часто є однобічними та з причини певних пізнавальних труднощів наукового узагальнення різноманітних процедур та операцій технологічної діяльності та її соціальної мети – «отримання бажаного практичного результату» [17, р. 11].

Дещо іншої позиції дотримується Бр. Латур [16], який вказує на наукову значущість дослідження новітніх моральних детермінант

соціально-технологічної діяльності, що дозволить з'ясувати специфічні типологічні відмінності гуманістичних, антигуманістичних та постгуманістичних соціальних технологій та конкретизувати існуючі наукові уявлення щодо розуміння соціальних технологій як певного різновиду сучасної науково-пізнавальної та практичної діяльності. Вчений підкреслює важливість врахування специфічних соціальних обставин морального вибору людей, якими формуються конкретні напрямки їх діяльності в економічній, політичній та соціокультурній сферах суспільного життя. А без такого врахування практичне застосування певної соціальної технології як засобу впливу на життя людей та їх поведінку завжди буде мати певні неочікувані наслідки для розуміння можливостей подальшого використання даної технології.

Як відомо, соціальний та політичний порядок в демократичних суспільствах як націях-державах зрештою є результатом суспільної реалізації прагнень та уподобань громадян, які зацікавлені у створенні бажаних та зрозумілих для себе соціальних та інституціональних умов задоволення своїх потреб, інтересів та цілей. Вочевидь, що атрибутивним компонентом самого процесу створення таких умов, як зазначає С. Гантінгтон [1, с. 27-79] є зацікавленість людей у наділенні окремих осіб та груп громадян певними владними повноваженнями через процедури виборів та адміністративних призначень. Таким чином, когорта державних службовців реально є головним політичним суб'єктом, специфічні інтереси якого задовольняються працею соціальних технологів, котрі пропонують цілеспрямовано застосовувати спеціалізовані технологічні інструменти – політичні технології.

Варто звернути увагу, що у монографії «Соціальні технології: заради чого? яким чином? з яким результатом?» [7] пізнавальна та практична специфіка політичних технологій визначається наступним чином: «політичні технології – інтелектуально спроектовані комплексні алгоритми політичних дій (політичних заходів, акцій, кампаній), які спрямовані на системне підвищення ефективності функціонування політичних суб'єктів з приводу отримання та утримання державної влади» [7, с. 137].

Вочевидь, що результати самого простого аналізу змісту даного визначення політичних технологій як спеціальних технологій, засвідчує про потребу розробки певної класифікаційної моделі політичних технологій, на базі якої можливо здійснити більш детальну характеристику цілком специфічних спеціальних технологій як конкретних «алгоритмів політичних дій (політичних заходів, акцій, кампаній)». Саме тому автори монографії пропонують здійснити класифікацію політичних технологій шляхом об'єднання їх у три групи [7, с. 137-139]. **Перша група** – *аналітичні технології* (політичний аналіз, політичне консультування); **друга група** – *предметно-практичні («польові») технології* (прийняття рішень, управління конфліктами, управління переговорами, виборчі, лобіювання); **третя група** – *комунікативні*

технології (агітація і пропаганда, PR (зв'язки з громадськістю, інформаційні, інформаційно-мережеві).

Доволі неважко помітити, що означені спеціальні політичні технології дійсно націлені на практичну підтримку діяльності політичних суб'єктів «з приводу отримання та утримання державної влади». Однак, у запропонованій класифікаційній моделі політичних технологій доза увагою вчених залишається дослідження та аналіз певних важливих фундаментальних технологій, які безпосередньо націлені на формування та розвиток системи інститутів політичної сфери демократичних суспільств. Такі технології по суті є соціальними технологіями, оскільки політичні інститути демократичних суспільств реально функціонують в режимі тісного взаємозв'язку з інститутами економічної та соціокультурної сфер суспільного життя. До числа таких фундаментальних соціальних технологій доцільно віднести: 1) *технології захисту державного суверенітету та державної безпеки* та 2) *технологію інституціонального розподілу влади*.

Слід зазначити, що в загальному суто концептуальному вимірі соціальні технології захисту державного суверенітету та державної безпеки є технологіями, які націлені на формування та розвиток демократичних суспільств як ресурсно самодостатніх соціальних систем. Це означає, що кожному із таких суспільств завжди притаманна певна територіальна локалізація і воно не є частиною іншого суспільства. Однак само існування та розвиток демократичних суспільств як самодостатніх соціальних систем залежить від особливостей домінуючих стратегій активності громадян та від конкретних показників їхньої колективної зацікавленості у створенні та підтримці умов мирного та ненасильницького співіснування. Самі ж ці умови, як вважає французький вчений Ж. Мере, громадяни можуть змінювати, оскільки в ході історичного розвитку конкретних суспільств люди здійснюють свою діяльність під впливом нових ідеалів соціальної справедливості та соціальної консолідації. Тому певне технологічне розв'язання проблеми захисту державного суверенітету залежить від потреб, інтересів та бажань самих громадян жити разом. Сам зміст такої дослідницької позиції на думку Ж.Мере відображує наступний висновок: «Питання про суверенітет може бути поставлене лише по відношенню історичного (людського) світу» [4, с. 136].

Вочевидь, що суверенне існування суспільства як нації-держави загалом залежить від певної системи цілеспрямованих дій громадян, які спрямовані на підтримку інтегративних засад існуючого соціального та політичного порядку. Як відомо, саме така система цілеспрямованих дій громадян є провідним стимулом утвердження реального народовладдя як соціальної основи існування та функціонування інститутів суспільств демократичного типу. У даному зв'язку доцільно також привернути увагу до наукових аргументів Д. Норта, Дж. Волліса та Б. Вайнгеста, які підкреслюють важливість загального

розуміння демократичних суспільств, як суспільств з «порядками відкритого доступу» та політичної рівності усіх громадян. «Усі громадяни рівні. Усі громадяни мають право створювати організації, укладати контракти, користуватися послугами судів та бюрократії, а також громадськими благами та послугами» [6, с. 140].

Цілком можливо погодитись, що процес демократизації суспільного життя є неможливим без зростання впливу рівних у політико-юридичному сенсі громадян на публічну політику. Однак, сам процес такого впливу, як зазначають В.І. Судаков та В.В. Лапіна [9] майже завжди є наслідком появи та соціального прояву різних форм соціальної напруженості, які специфічним чином стимулюють громадян до активних політичних дій. Важливо також взяти до уваги й той незаперечний факт, що ці громадяни в системі соціальної стратифікації демократичного суспільства реально є представниками різних суспільних класів та спільнот. Тому і для суспільств розвинутої демократії, як вважає Р.Даль, характерні різноманітні класові протиборства з метою певного вирішення потреб та узгодження інтересів груп громадян різного соціального статусу. І таке узгодження є неможливим без спеціалізованих і цілеспрямованих дій органів державної влади, які, знаходячись під впливом конкретних обставин і ситуацій, вимушено здійснюють певні управлінські заходи примусового і нерідко насильницького характеру. Соціальним же наслідком і результатом застосування таких управлінських заходів може бути масове незадоволення населення діями різних гілок політичної влади, що потребує і певного осмислення важливого у технологічному сенсі питання **«хто править, ким, як і чому?»** [13, р. 269].

Варто зазначити, що науковий пошук у напрямку здійснення концептуального аналізу даного питання безпосередньо пов'язаний з дослідженням теоретичних засад та специфіки цільової спрямованості соціальної технології – інституціонального розподілу політичної влади у демократичних суспільствах сучасного світу. Як відомо, розвиток українського суспільства протягом останніх трьох десятиліть значною мірою був зумовлений характером державного устрою України як суверенної, демократичної, правової та соціальної держави. Попри певну складність державотворчих процесів демократизації суспільного життя та труднощів проведення ринкових реформ, українська держава утвердилася серед країн сучасного цивілізованого світу саме як демократична європейська держава, зовнішня політика якої спрямована на захист цінностей мирного ненасильницького людського співіснування та норм міжнародного права. Згідно з положенням статті 6 Конституції України – політична влада у нашій державі розподілена на законодавчу, виконавчу та судову.

Слід зазначити, що такий розподіл є однією із найважливіших ознак демократичного устрою та демократичної політичної культури суспільства, оскільки, по-перше, реально забезпечуються зв'язки

громадян з різними владними інститутами, які функціонують на основі врахування потреб та інтересів громадян. По-друге, стає неможливою узурпація влади через регламентацію термінів владних повноважень та введення в дію антикорупційних механізмів забезпечення функціональної автономності трьох гілок влади – механізмів стримувань та противаг. По-третє, функціонально автономні гілки законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють диференційований вплив на громадянську та політичну активність індивідуальних та колективних суб'єктів, створюючи певні стимули їх активної участі в роботі та підтримці діяльності інститутів влади.

Необхідно також вказати, що переважна більшість сучасних науковців досліджують розподіл політичної влади саме як важливу спеціалізовану соціальну технологію, яка в умовах новітніх соціальних змін потребує певного інноваційного оновлення. Так Р. Даль [13, р. 295-310] та Дж. Фішкін [14, р. 29-64] ще в кінці минулого століття звернули увагу на важливість формування якісно нових політичних стратегій захисту «демократичної меншості», до якої реально належать певні елітні групи, чия діяльність забезпечує науково-технологічний прогрес. Інший американський вчений Р. Рейч звертає увагу на тенденцію посилення впливу транснаціональної олігархії, діяльність якої майже не контролюється інститутами державної влади [18, р. 182-192]. На цю проблему звертає також увагу і Фр. Фукуяма, який вказує на феномени масового невдоволення ліберальною політикою, яку здійснюють різні гілки державної влади, реально захищаючи інтереси транснаціонального бізнесу, а не інтереси своїх громадян [14, р. 85-140]. Доволі симптоматичною також є думка британського дослідника П. Мейсона, який у книзі «Посткапіталізм. Путівник у майбутнє» доводить, що в умовах розвитку новітнього етапу інформаційної революції значно посилюється маніпулятивний вплив на свідомість людей та на інститути влади з боку традиційних та нових медіа. Наслідком такого впливу є ризики та загрози появи гібридних війн, інформаційними приводами виникнення яких є «раціональні аргументи на користь паніки» [5, с. 289-311].

Вочевидь, що інформаційною основою розв'язаної росією війни проти України стала систематична цілеспрямована пропаганда, яка загалом спрямовувалась на дискредитацію української державності. Звісно, що ця пропаганда вплинула і на свідомість певної частини громадян українського суспільства, яким подобались міфи про «спільне минуле», «спільну історію» та «єдиний народ». Однак, в умовах воєнного стану переважна більшість громадян стала активно підтримувати державну політику оборони України, а також стала адекватно оцінювати справжні антигуманні цілі російської пропагандистської культури як засобу прикриття загарбницької збройної агресії та терористичних дій. На жаль у перші місяці війни російським військам вдалося захопити значну територію сходу та півдня України.

Однак героїчний опір народу та успіхи наших військових формувань на полі бою стали причинами специфічного територіального поділу України на три зони – 1) зони неокупованої території, 2) зони окупованої території та 3) зони звільненої території (понад 9 тис. кв. км на 01. XI. 2023 р.). Емпіричні дані соціологічних досліджень, проведених науковцями Інституту соціології НАН України засвідчили, що спосіб життя громадян України на цих трьох різних територіях саме у період розвитку драматургічних надзвичайних подій війни позначився суттєвими якісними змінами їх політичної свідомості [3; 12, с. 87-119]. Слід підкреслити, що на цю важливу обставину своєчасно зреагували інститути законодавчої, виконавчої та судової влади України, які у межах своїх функціональних повноважень забезпечили диференційований управлінський вплив на якісно відмінні поведінкові практики населення України в період воєнного стану. Вочевидь, що перспективним та актуальним завданням науковців стане здійснення аналізу діяльності військово-цивільних адміністрацій, які є спеціалізованими органами державної влади під час війни та зараз дієво сприяють ефективній координації практичних зусиль різних гілок влади з подолання російської агресії.

Висновки. Сучасна інноваційна тенденція розвитку соціальних наук полягає у зростанні уваги до досліджень технологічного потенціалу соціогуманітарного знання для конструктивного та прогресивного перетворення соціальних об'єктів пізнання. Соціальні технології виступають інструментом для модернізації суспільного життя та оперативного реагування на соціальні зміни, але їх застосування може викликати суперечності через різні цільові спрямованості та реакції людей. Соціальна технологія є спеціалізованим раціональним інструментом для конструктивного соціального перетворення, але варто пам'ятати, що вона може бути використана як інструмент антигуманного впливу.

Розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову є ключовим елементом демократичного устрою, оскільки забезпечує зв'язки громадян з різними владними інститутами, уникнення узурпації влади та стимулює активну участь громадян у роботі та підтримці інститутів влади. Основною метою соціальних та політичних технологій є задоволення інтересів та цілей громадян у створенні соціальних та інституціональних умов задоволення своїх потреб. Класифікація політичних технологій включає аналітичні, предметно-практичні та комунікативні технології, проте такі фундаментальні соціальні технології, як захист державного суверенітету та розподіл влади, залишаються не дослідженими.

Список використаної літератури

1. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш формат, 2020. 448 с.

2. Горбачик А.П. Соціальні технології як сфера досліджень та освітня програма: спроба тематичного порівняння // Проблеми розвитку соціологічної теорії: Модернізація суспільства та соціальні технології. Матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. 17-18 трав. 2018 р. (м.Київ) / Наукове видання. / Київ. нац. ун-тет ім. Т.Шевченка [та ін.; під заг. ред. Горбачика А.П., Судакова В.І.]. Київ: Логос 2018. С. 44-45.
3. Макеєв С. Інституційні стани: норма, патологія, надзвичайність // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2022. № 2. с. 22-39.
4. Мере Ж. Принцип суверенітету. Історія та основи політичної влади / Перекл. з французької Леоніда Кононовича. Львів: Кальварія, 2003. 216 с.
5. Мейсон П. Посткапіталізм. Путівник у майбутнє / пер. з англ. Наталія Мочалова. Київ: Наш формат, 2019. 360 с.
6. Норт Д., Волліс Дж., Вайнгест Б. Насильство і суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії; пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш формат, 2017. 352 с.
7. Соціальні технології: заради чого? яким чином? з яким результатом?: монографія / Колектив авторів, наук. ред. В. І. Подшивалкіна. Одеса: «Одеський національний університет імені І.І.Мечнікова», 2014. 546 с.
8. Судаков В.І. Гносеологічні властивості та порівняльні критерії прагматичної ефективності соціальних технологій // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Порівняльні дослідження: виклики соціологічної теорії та практиці. Матеріали XIII наук.-практ. конф. 19-20 трав. 2016 р. (м.Київ) / Київ, нац. ун-тет ім. Т.Шевченка [та ін.] / Куценко. О.Д., Горбачик А.П., Петренко-Лисак А.О., Сидоров М.В. [заг. ред.]. Київ: Логос 2016. с. 130-132.
9. Судаков В.І., Лапіна В.В. Природні та соціальні детермінанти соціальної напруженості в сучасних європейських суспільствах // Український соціум, 2021, № 1(76). с. 60-68.
10. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Теорія соціальних технологій.: Учебн. пособие. Київ: МАУП, 2004. 608 с.
11. Технологія соціальна. Соціологія. Короткий енциклопедичний словник.; Під заг. ред. В.І. Воловича. Київ: Укр. центр духовної культури, 1998. с. 636-638.
12. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: Колективна монографія; за ред. С. Головахи, С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 344 с.
13. Dahl R. Democracy and its critics. – New Haven and London: Yale University press. 1989. 397 p.
14. Fishkin J.S. Democracy and Deliberation. New Directions for Democratic Reforms. – New Haven and London: Yale University press. 1991. 133 p.
15. Fukuyama Fr. Liberalism and its discontents. London: Profile books, 2022. 178 p.
16. Latour Br. Morality and Technology // Theory, Culture and Society. 2002. N19. p. 247-260.
17. Leibetseder B.A. A Critical Review on the Concept of Social Technology // Social Technologies. 2011. N1 (4). p. 2-24.
18. Reich R. The System. Who Rigged It, How We Fix It. New York: Penguin Random House LIC, 2020. 206 p.

Lopushniak E. I. Cognitive stimuli of the conceptual development of the social technology of the separation of powers in a democratic society

In the article presented analysis and characteristics the content of the key cognitive stimuli of the conceptual development of the social technology of the separation of powers in a democratic society. It is emphasized that the latest processes of democratization of public life are characterized by specific social contradictions, which generally reflect the difficulties of practical solutions to the problem of increasing the effectiveness of political institutions of state power and active involvement of citizens in the participation of citizens in political life. It is argued that a progressive factor in the development of modern democratic societies is the separation of powers into functionally autonomous institutional systems of legislative, executive and judicial power. An important instrumental means of such distribution, as a constructive factor of the latest progressive social and political transformations of democratic societies, is the social technology of separation of powers, which is developed, implemented and broadcast as an effective way of exercising organizational and managerial influence on social and political phenomena and processes. The author drew attention and stated that the scientific approaches and attempts of scientists to create a system of knowledge regarding the content of the social technology of separation of powers in general testify to the debatable nature of specific scientific problems, the successful study of which should be considered as significant cognitive stimuli for the conceptual development of the social technology of separation of powers. Evidence is provided that such debatable issues generally reflect the need to specify the cognitive content of the concept of "social technology" to define the cognitive specificity and target orientation of political technologies and to argue for the fundamental status of social technology of the separation of powers as a formative technology for the organization and development of the socio-political order of a democratic society in conditions of globalization and post-industrial modernization.

Key words: *social technologies, political technologies, society, political institutions, democracy, democratic society, political power, social technology of separation of powers.*